

Jurij Ferme¹

ZGODOVINA NASTANKA MEJNEGA PREHODA ZA MEDNARODNI CESTNI PROMET SREDIŠČE OB DRAVI

Temeljna ustavna listina o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije, ki jo je 25. junija 1991 sprejela slovenska skupščina, je ob zagotovitvi vrste odločilnih elementov za nastanek samostojne slovenske države povzročila tudi veliko državotvornih aktivnosti neposredno na terenu. Vzpostavitev mejnih kontrolnih točk, kot nadomestkov pravih mejnih prehodov na novo nastali državni meji z Republiko Hrvaško, je bila ena od teh, ki je bila naložena v izvedbo takratni milici. Cilj vzpostavitve teh točk je bil svetu dokazati, da slovenska oblast izvaja suverenost na celotnem državnem ozemlju in da tako izpolnjuje vse pogoje za mednarodno priznanje svoje države. Vseh takratnih mejnih kontrolnih točk je bilo 8, ta, zadnja, s številko 8, je bila vzpostavljena v Središču ob Dravi, za delo na njej pa so bili pristojni miličniki takratne Postaje milice Ormož. Zasedba teh kontrolnih točk oziroma njihovo uničenje je bil cilj jugoslovanske armade v prvih dneh osamosvojitvene vojne v Sloveniji. V Središču ob Dravi so to nalogo 27. junija 1991 začeli izvajati vojaki jugoslovanske armade iz kasarne v Varaždinu, ki so pri tem uporabljali številna oklepna vozila. Mejno kontrolno točko Središče ob Dravi jim je kljub obrambi s postavitvijo cestnih barikad uspelo zavzeti, potem ko so se miličniki iz nje ob 20.30 uri umaknili, zaradi številčne in oborožitvene premoči vojakov JA ter neuspešnih pogajanj. Mejno kontrolno točko so nato vojaki v jutranjih urah 28. junija 1991 zažgali. Ko so vojaki 4. julija 1991 točko zapustili, so miličniki mejno kontrolno točko ponovno vzpostavili in začeli izvajati mejne kontrole. 8. oktobra 1991 pa je bil na mestu, kjer je bila vzpostavljena 8. mejna kontrolna točka Središče ob Dravi, že 25. junija 1991 vzpostavljen pravi Mejni prehod za mednarodni cestni promet Središče ob Dravi. Mejni prehod, ki je bil od državne meje oddaljen kar 1300 m, kar je povzročalo določene težave tako lokalnemu prebivalstvu kot miličnikom pri njihovem delu, je kasneje doživel številne spremembe. Največje so bile leta 2004 ob vstopu Slovenije v EU in nato leta 2007 ob njenem vstopu v schengen. Zaradi slednjega je bil Mejni prehod za mednarodni cestni promet Središče ob Dravi spomladi tega leta zgrajen povsem na novo, neposredno ob

državni meji z Republiko Hrvaško na slovenski cesti. Mejna kontrola se na cestni relaciji, ki jo pokriva Mejni prehod za mednarodni cestni promet Središče ob Dravi, tako opravlja že vse od 25. junija 1991. V vsem tem času je bila prekinjena le za teden dni, ko je JA zavzela in uničila 8. MKT. Kljub tej krajši prekinitvi so miličniki s tem delom prispevali svoj delež k polnemu uveljavljanju slovenske suverenosti in k njenemu mednarodnemu priznanju.

Uvod

Vsebina prispevka opisuje okoliščine nastanka Mejnega prehoda za mednarodni cestni promet Središče ob Dravi, katerega predhodnica je bila mejna kontrolna točka (v nadaljevanju MKT) Središče ob Dravi. Predstavitev zajema predvsem aktivnosti, ki so jih v tej zvezi izvajali miličniki. Za celovitejše razumevanje predstavljene vsebine in dogodkov bi bila koristna širša predstavitev osamosvojitvenih procesov v tistem času v Sloveniji. V tej zvezi naj poudarim le to, da se je slovenska milica do začetka osamosvojitvene vojne, 27. junija 1991, že soočila s prepovedjo srbskega mitinga »resnice«, 1. decembra 1989 v Ljubljani, s procesi vzpostavitve manevrske strukture narodne zaščite, katere sestavni del (tako imenovani »modri del») je bila tudi sama z varovanjem nabornih evidenc, ki si jih je hotela prisvojiti jugoslovanska armada (v nadaljevanju JA), s pekrskimi dogodki maja 1991 itd.

Zaradi neločljive povezanosti ostalih dogodkov, ki so se v dneh osamosvojitvene vojne dogajali na območju Občine Ormož, in dejstva, da je bila kasneje na mestu MKT Središče ob Dravi vzpostavljena Postaja mejne policije Središče ob Dravi (v nadaljevanju PMP Središče ob Dravi), ki je obvladovala delo policistov na vseh mejnih prehodih v Občini Ormož, ta predstavitev ni omejena le na dogodke na območju Središča ob Dravi.

MKT Središče ob Dravi je bila vodena pod št. 8 in je bila zadnja v tem severovzhodnem delu Slovenije. Pred njo je bila pod številko 7 MKT Gruškovje. Vzpostavljena je bila v zelo kratkem času. Od izbire njene lokacije, pri kateri je imelo glavno vlogo lastništvo zemljišča, in do njene izgradnje je minilo le nekaj dni. Pri konkretni izbiri kraja izgradnje so pomembno sodelovali inšpektorji takratnega Sektorja za mejne zadeve in tuje v Inšpektoratu milice, Uprave za notranje zadeve Maribor (v nadaljevanju UNZ Maribor). Izbrani kraj za izgradnjo MKT je bil od katastrske meje z Republiko Hrvaško oddaljen 1300 m, saj je bil v neposredni bližini prehoda regionalne ceste Ormož–Čakovec čez železniško progo v Središču ob Dravi. Ta

1 Dr. Jurij Ferme, višji policijski svetnik, direktor Policijske uprave Slovenj Gradec, Francetova cesta 9, 2380 Slovenj Gradec.

oddaljenost od dejanske državne meje je kasneje pri izvajanju mejne kontrole tako policistom kot domačinom povzročala nemalo težav. Načrtovanje izgradnje je nato potekalo prav na izbranim kraju. Načrtovanju je sledila konkretna izvedba del za postavitev kontrolne točke in potrebne infrastrukture za njeno delovanje (vode, elektrike, telefona itd.). Objekt MKT je bil izveden v obliki manjšega bivalnega kontejnerja.

Na območju Postaje milice Ormož (v nadaljevanju PM Ormož) smo miličniki začeli z delom na MKT Središče ob Dravi 25. junija 1991. Ta točka je bila ena od osmih takratnih mejnih kontrolnih točk na meji R Slovenije z R Hrvaško. Slovensko zastavo je dvignila prva izmena miličnikov že omenjenega 25. junija 1991 ob 20.00 uri, kar je bilo usklajeno s takratnim državotvornim dogajanjem v Skupščini Republike Slovenije, ki je na seji vseh zborov sprejela Temeljno ustavno listino o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 1/91-1). Pri tem je bil ob komandirju PM Ormož in miličnikih prve izmene prisoten še inšpektor Inšpektorata milice UNZ Maribor Vjekoslav Stanko. Namen te točke, kot vseh ostalih tovrstnih točk, je bil svetu pokazati, da ima slovenska oblast dejansko kontrolo nad svojim celotnim ozemljem. Zasedba teh kontrolnih točk, kot tudi vseh ostalih mejnih prehodov s sosednjimi državami Republike Slovenije, pa je bila v poskusu preprečitve njene osamosvojitve glavni cilj JA. Če bi JA v tem uspela, bi Slovenijo lahko izolirala pred ostalim svetom in bi bili procesi osamosvajanja bistveno težji.

Agresiji JA na Republiko Slovenijo smo bili miličniki v Občini Ormož priča 26. junija 1991, ko smo okoli 23.30 ure sprejeli osebno sporočilo vodstva Postaje milice Varaždin (komandirja postaje g. BAKSE), da se v kasarni v Varaždinu



8. MKT Središče ob Dravi v obliki, kot je bila vzpostavljena 25. junija do uničenja 28. junija 1991. Fotografija je narejena iz posnetka s kamero v času, ko so MKT »pasirali« tanki na poti v Ormož. Osebe na njej so miličniki, ki so branili MKT.

pripravlja premik vojaške kolone (ene čete vojne milice z okoli 100 vojaki in 10 oklepnimi vozili), katere cilj je uničenje MKT Središče ob Dravi.

Ob 04.00 uri, 27. junija 1991, smo nato sprejeli obvestilo, da je vojaška kolona vojne milice s 14 oklepnimi vozili zapustila kasarno v Varaždinu. Informacija je bila takoj prenesena ustreznim strukturam v Občini Ormož, posebej pa operativnemu štabu UNZ Maribor. Na tej podlagi je steklo organiziranje blokade regionalne ceste, na mostu čez potok prav na državni meji z Republiko Hrvaško v bližini Središča ob Dravi (tam kjer danes stoji novi mejni prehod). V blokado so bili postavljeni trije tovorni avtomobili. To barikado je nato zavarovala enota teritorialne obrambe (v nadaljevanju TO). V pomoč miličnikom na MKT v Središču ob Dravi sta ob 05.00 uri prispela dva oddelka miličnikov posebne enote Milice UNZ Maribor. Skupno je tako MKT varovalo 25 miličnikov, ki pa so imeli v svoji oborožitvi samo 2 raketi za protioklepni boj.

V dopoldanskem času, okoli 10.00 ure, je bila s postavitvijo močne barikade na mostu čez reko Dravo v Ormožu ustavljena tankovska kolona JA, ki je imela nalogo zasesti Mednarodni mejni prehod v Gornji Radgoni. Pripadnike JA v tej koloni je vodil polkovnik Popov.

Ker je bila kolona JA ustavljena, si je na vso moč prizadevala, da bi svojo nalogo opravila in prečkala most. Zato je JA v pomoč ustavljeni koloni v Ormožu poslala na relaciji Varaždin–Čakovec–Središče ob Dravi–Ormož kolono 8 oklepnih vozil. Naloga teh je bila, da iz notranjosti slovenskega ozemlja deblokirajo ormoški most in omogočijo prehod ustavljeni koloni. Sama ustavljena vojaška kolona na mostu v Ormožu pa je tudi nadaljevala s prebijanjem blokade na različne načine (obstreljevanje, vleka zgorelih vozil proti Republikli Hrvaški itd.), vendar mostu nikakor ni uspela prečkati.

Ob 12.20 uri je vojaška kolona 8 oklepnih vozil, katerih namen je bila deblokada zapore ormoškega mostu, prispela do meje med Republiko Hrvaško in Republiko Slovenijo v neposredni bližini hrvaškega naselja Trnovec, kjer je bila na regionalni cesti postavljena barikada iz tovornih vozil. To barikado je ščitila enota TO, ki pa ni ukrepala in je blokadno mesto brez nudenja odpora zaradi prevelike premoči enote JA zapustila. Starešina te motorizirane enote JA je zahteval, da se z nekom pogovori o odstranitvi vozil v barikadi. Na pogovor sta odšla namestnik komandirja PM Ormož Darko NAJVIRT in miličnik Jože CVETKO, ki sta bila v varovanju 8 MKT, Ta

je bila od barikade oddaljena, kot je že bilo omenjeno, 1300 m. S starejšino JA se ni dalo pogovarjati. Ves čas je ponavljal, da Slovenci kršimo ustavo SFRJ, da je naša vlada nezakonita in podobno. Že ob prvem stiku je odločno zahteval, da umaknemo blokado, ker bo v nasprotnem primeru prišlo do prelivanja krvi. Zadnji rok za umik barikade je bil dan ob 12.55 uri. Ker blokada do takrat ni bila odstranjena, so vojaki JA tovorna vozila v barikadi s tanki razrinili in nadaljevali vožnjo proti MKT v Središču ob Dravi. Pri tem jih je druga barikada čakala na prehodu regionalne ceste čez železniško progo. Na prehodu je bila na železniških tirih ustavljena vlakovna kompozicija, ki so jo delavci železnice postavili tja na pritiske milice, saj vodstvo Slovenskih železnic v Mariboru vlakovnih kompozicij v te namene vodji železniške postaje v Ormožu dolgo ni dovolilo uporabljati. JA je ponovno zahtevala umik barikade in pri tem grozila, da bo vlak razstrelila, prav tako objekt MKT. Ker barikada ni bila odstranjena, jo je vojska obvozila tako, da se je pomaknila do konca vlakovne kompozicije v smeri Trnovca in s tanki zapeljala čez železniške tise.

Miličniki, ki so varovali mejne kontrolne točke, so se pri tem razporedili v kritje vzdolž nasipa ob železniški progi in smeri železniške postaje v Središču ob Dravi. Napredovanja tankov na vse takratne okoliščine (obstoječa protioklepna oborožitev miličnikov in konfiguracija terena – obširno ravninsko območje) ni bilo moč zaustaviti. Kolona je zato nadaljevala z vožnjo proti Ormožu. Uspelo ji je priti v center Ormoža, kljub temu da so bile na njeni poti postavljene tri večje barikade. V Ormožu pa jo je na poti do njenega cilja, da bi deblokirala most čez reko Dravo, zadržala obsežna barikada različnih vozil, postavljena v klancu na magistralni cesti pri veleblagovnici Tima.

Okoli 18.00 ure istega dne, to je 27. junija 1991, je do barikade na železniški progi v Središču ob Dravi, tik pred 8. MKT, prispela nova vojaška kolona s 14 oklepnimi transporterji in nekaj tanki (to naj bi bila kolona, ki je že zjutraj ob 04.00 uri zapustila vojašnico v Varaždinu z nalogo uničiti MKT v Središču ob Dravi). Skupno naj bi bilo v koloni okoli 150 vojakov vojaške milice, ki so z oklepnimi vozili iz smeri Republike Hrvaške obkolili miličnike na MKT. Od njih so zahtevali, da takoj zapustijo to točko, ker jo bodo drugače razstrelili. Po pogajanjih je JA postavila zadnji rok za zapustitev MKT do 20.30 ure. Po posvetu z odgovornimi v operativnem štabu UNZ Maribor so nato miličniki ob 20.30 MKT zapustili. Pri tem so odpeljali s sabo vso pisarniško in drugo prenosljivo

opremo MKT. Tem miličnikom so bili na poti v pomoč že komandir PM Ormož s sodelavcema Emilom OSEBKOM in Stanetom KALUŽO ter oddelek 10 miličnikov posebne enote milice PM Ptuj, ki ga je vodil Zvone VIDOVIČ. Do srečanja in združitve miličnikov je nato prišlo v Vodrancih 14, pri prevozniku ČURINU. Nudenje odpora na ravnini, območju obširnih polj, brez kritja in brez ustreznega protioklepnega orožja je bilo po takratni oceni pristojnih, tudi zaradi izkušenj, kako je JA uničevala barikado na ormoškem mostu, nesmiselno. JA je po umiku miličnikov zasedla objekt 8. MKT in ga naslednjega dne, 28. junija 1991, okoli četrte ure zjutraj uničila (požgala).

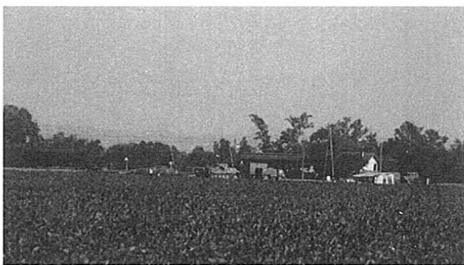
To so bile pomembnejše aktivnosti prvega in drugega dne vojne na območju Občine Ormož, ki jih lahko nekoliko konkretnije povezujemo z zgodovino nastanka Mejnega prehoda za mednarodni cestni promet Središče ob Dravi.



Posledice uničenja 8. MKT, ki so jih povzročili vojaki JA v jutranjih urah, 28. junija 1991.

Do 2. julija 1991 so sledili manjši premiki JA predvsem na relaciji med Čakovcem in ploščadjo MKT v Središču ob Dravi, kjer je bila vse do 4. julija 1991 utaborjena številna tankovska enota JA.

Vojaki JA so se po uničenju 8. MKT z oklepnimi vozili utaborili na asfaltni ploščadi te točke. Miličniki smo spremljali in opazovali zadrževanje in delovanje JA. Ta naloga se je večinoma opravljala z območja Huma, občasno pa tudi iz zvonika cerkve v Središču ob Dravi. Pri tem smo zelo dobro sodelovali z občani, ki so sporočali številne podatke o posameznih aktivnostih pripadnikov JA. Pripadniki JA so se na ploščadi MKT oskrbovali z gorivom in s hrano. Podnevi so pripadniki JA na tej točki kontrolirali promet, ponoči pa so regionalno cesto Središče ob Dravi – Čakovec za ves promet zaprli, tako da so na cesto zapeljali tanke.



Razporeditev enote JA na 8. MKT; kako je bila razporejena pri kontroli prometa na regionalni cesti Ormož–Čakovec in kako je varovala neke vrste svojo »tankovsko bazo«.

Njihov poveljnik PRODANOVIČ je nekajkrat preko osebja železniške postaje Središče ob Dravi, s katerim je komuniciral po internem telefonu iz čuvajnice ob prehodu ceste čez železniško progo, neposredno ob ploščadi MKT, zahteval, da se jim na njihovi točki zagotovita tekoča voda in telefon. Te zahteve so bile prenesene komandirju PM Ormož. Dne 2. julija 1991, v dopoldanskem času, je prišlo do komunikacije po telefonu med poveljnikom PRODANOVIČEM in komandirjem PM Ormož. Komunikacija je potekala tako, da je uslužbenec železniške postaje v Središču ob Dravi združil slušalke internega telefona, ki ga je uporabljal poveljnik v čuvajnici ob MKT, in poštnega telefona, na katerega je pred tem poklical komandirja PM Ormož. V tej komunikaciji ali pogajanju je PRODANOVIČ zahteval, naj se TO in milica umakneta s položajev, naj se odstranijo vse ovire na cesti od Središča ob Dravi do Ormoža, naj se napiše pisna izjava, da v Ormožu ne podpiramo politike slovenske vlade, in podobno. Če temu ne bo tako, je zagrozil, da bo s obstreljevanjem z orožja na tankih izravnal z zemljo naselje Središče ob Dravi. Odgovor komandirja je bil, naj se zaveda, da zahteve ne bodo uresničene in da je v Sloveniji predstavnik agresorske vojske. V precej ostrem besednem dialogu ga je tudi vprašal, kako bi se on počutil, če bi bil komandir PM v podobni situaciji v domačem kraju in bi mu neki tuji vojak tako grozil. Ob koncu razgovora je zvedel, da bo obveščen, če se bodo pristojni odločili za pogajanja.

Komandir je o izraženih zahtevah predstavnika JA seznanil vodstvo Občine Ormož. Dogovorjeno je bilo, da bo do pogajanj prišlo. Do dejanskega poskusa pogajanj je prišlo istega dne okoli poldneva. Na pogajanje na železniško postajo Središče v Dravi so odšli predsednik Skupščine Občine Ormož dr. Jože BEŠVIR, komandir PM Ormož ter policisti, med katerimi je bil tudi Jože CVETKO, takratni vodja varnostnega okoliša v Središču ob Dravi.

Predstavniki JA na dogovorjeno mesto pogajanja ni bilo. Po internem telefonu smo jih klicali v čuvajnico na mesto njihove utaboritve, vendar se na klice niso odzvali. Tako do dejanskih pogajanj ni prišlo.

Popoldan, 2. julija 1991, je JA začela premikati tankovske kolone na relaciji Središče ob Dravi–Vitan–Lača ves–Kog–Gomila pri Kogu–Presika. JA je ta premik začela izvajati po neuspeh pogajanj z vodstvom Občine Ormož in milico oziroma izraženih zahtevah, da se jim omogoči neoviran prehod na relaciji Središče ob Dravi–Ormož in naprej. Želela je doseči cilj v Gornji Radgoni, kjer je bila na mejnem prehodu blokirana enota JA polkovnika Popova. Pri tem premiku oziroma pri vračanju tankovske kolone v Središče ob Dravi, 3. julija 1991, sta na območju Koga ostala dva tanka. Pri vračanju kolone je prišlo do konflikta pripadnikov JA in TO, po katerem je JA s tankovskim obstreljevanjem poškodovala več stanovanjskih in drugih objektov neposredno ob relaciji vračanja.

Ob 18.00 uri istega dne se je tankovska kolona vrnila na ploščad 8. MKT v Središču ob Dravi. Ker je takrat že veljal dogovor med slovensko oblastjo in JA, da se le-ta vrne v vojašnice z vso opremo, je bilo treba po odločitvi operativne skupine UNZ Maribor JA omogočiti vrnitev do zapuščenih tankov na Kogu in Presiki. Naloga je bila zaupana komandirju PM Ormož. Ta je odšel skupaj s civilistom Ivanom KUKOVCEM (bivši aktivni kapetan v tankovski enoti JA na Vrhnikih) v tabor JA na ploščadi 8. MKT. Na poti v »tankovsko bazo« JA v Središče ob Dravi sta imela prej navedena za spremstvo še miličnika Jožeta CVETKA, ki je nato s službenim vozilom milice na čelu konvoja vodil tankovsko kolono nazaj na Kog. V tankovski bazi je komandir PM Ormož starešinam JA pojasnil nevarnost, da bodo pri vrnitvi konvoja na Kog napadeni. Pogovor je potekal s polkovnikom JA Ljubomirom DRAGONJCEM, ki je kljub temu pri vrnitvi vztrajal in ponavljal, da ima ukaz vso vojaško tehniko JA vrniti v vojašnico v Varaždin. V konvoju, ki se je nato vračal na Kog, je bil en tank »ralica«, ki je imel spredaj posebej prirejen plug za odstranjevanje ovir, in dva vlačilca za prevoz tankov. Vozniki navedenih vozil so bili v civilnih oblačilih. Eni naj bi bili civilni mehaniki, zaposleni v JA, drugi pa v civilna oblačila preoblečeni vojaki. Polkovnik DRAGONJAC je ob odhodu konvoja zagrozil, da bo, če se komu od njegovih vojakov kaj zgodi in če se konvoj ne vrne v bazo do 21.00 ure, naselje Središče ob Dravi zravnal z zemljo. Na prošnjo komandirja PM Ormož je takratni predsednik Izvršnega sveta skupščine občine Ormož Vili TROFENIK preko ormoškega radia občane

pozval, naj zaradi obstoječega sporazuma med JA in Republiko Slovenijo pripadnikom JA omogočijo vrnitev na Kog, kar so ti tudi upoštevali.

JA ni uspelo odpeljati dveh uničenih tankov na Kogu, prav tako jim ni uspelo vrniti v posest JA oklepnika in tanka z območja Presike. Vojaki JA so iz enega uničenega tanka na Kogu odstranili uničeno strojnico, kot dokaz za polkovnika DRAGONJCA, da so bili tanki uničeni. Nato smo konvoj JA spremljali nazaj v tankovsko bazo v Središče ob Dravi. Predaja polkovniku DRAGONJCU je bila opravljena brez zapletov.

Tanka z Gomile pri Kogu sta bila nato po končani vojni razrezana in odpeljana kot staro železo. Tank in transporter, ki sta ostala na območju Presike, je prevzela v uporabo TO. Naslednjega dne zjutraj, to je 4. julija 1991, je JA z vso tehniko zapustila ploščad MKT Središče ob Dravi in se vrnila v vojašnico v Varaždin. Prej omenjena oklepnika z območja Presike sta bila zatem uporabljena v zasedi TO v bližini farm v Središču ob Dravi, za primer obrambe, če bi se JA na tem območju ponovno poskušala vrniti v Slovenijo.

Na mestu uničene 8. MKT Središče ob Dravi so takoj po umiku JA miličniki ponovno vzpostavili mejno kontrolno točko. Kontrola oziroma mejna kontrola, ki jo je uzakonil novi Zakon o nadzoru državne meje (Uradni list RS, št. 1-8/91), se je izvajala z opremo in s pripomočki neposredno iz službenega vozila. Poštni telefon za delo miličnikov na točki so sprva pritrtili kar na bližnji telefonski drog. Za majhno izboljšanje delovnih razmer miličnikov in za zaščito pred soncem so bili uporabljeni reklamni senčniki »dežniki«, ki so jih miličnikom podarili predstavniki podjetja Kompas z območja Mednarodnega mejnega prehoda Šentilj.

Takoj po začetku ponovnega opravljanja mejne kontrole se je začela gradnja mejnega prehoda Središče ob Dravi, ki je nadomestil oziroma tudi razširil obstoječe območje prejšnje MKT Središče ob Dravi. Sočasno se je vzpostavila tudi mejna kontrola pred vstopom na most čez reko Dravo v Ormožu. Tam so kasneje zagotovili miličnikom za njihovo delo starejši bivalni kontejner. V pomoč za opravljanje teh novih nalog so PM Ormož bili dodeljeni miličniki od drugod, predvsem iz UNZ Slovenj Gradec. Število teh dodatno dodeljenih miličnikov je bilo različno, v eni izmeni jih je bilo praviloma okoli 18.

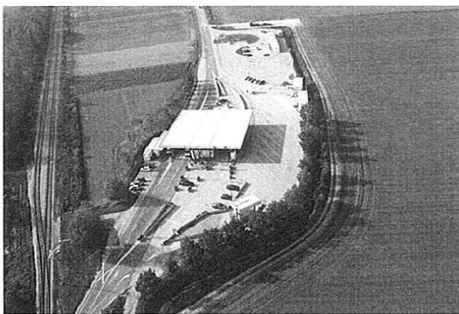
Znotraj PM Ormož je že jeseni leta 1991 začela delovati skupina starešin in miličnikov, ki so bili odgovorni za

organiziranje in izvajanje mejne kontrole. Z Odlokom o določitvi mejnih prehodov za mednarodni, meddržavni in obmejni cestni promet na meji z Republiko Hrvaško (Uradni list RS, št. 17/91) so bili namreč dne 08.10.1991 na območju PM Ormož vzpostavljeni trije mednarodni mejni prehodi: Mejni prehod za mednarodni cestni promet Središče ob Dravi, Mejni prehod za mednarodni železniški promet Središče ob Dravi in Mejni prehod za mednarodni cestni promet Ormož. Navedeni odlok je torej akt formalne vzpostavitve oziroma nastanka Mejnega prehoda za mednarodni cestni promet Središče ob Dravi, katerega zgodovino nastanka opisuje ta prispevek. 1. marca 1992 je nato iz začetne skupine miličnikov za opravljanje mejne kontrole znotraj PM Ormož prišlo do ustanovitve PMP Središče ob Dravi, ki je imela sprva sistemiziranih 30 delovnih mest. Za komandirja te nove policijske postaje je bil imenovan Darko NAJVIRT, dotedanji namestnik komandirja PM Ormož. V letu 1992 je na vseh treh mejnih prehodih PMP Središče ob Dravi državno mejo prestopilo 4.187.097 potnikov.

Razvoj je tekel naprej. Prišlo je do gradnje novega Mejnega prehoda za mednarodni cestni promet Središče ob Dravi. Območje novega mejnega prehoda je bilo močno razširjeno, glede na območje 8. MKT. Izvedene so bile tudi adaptacija in posodobitve prostorov Mejnega prehoda za mednarodni železniški promet Središče ob Dravi v objektu Železniške postaje Središče ob Dravi. Zgrajen je bil tudi kontejnerski kompleks Mejnega prehoda za mednarodni cestni promet Ormož. Zanimivo je, da je ta mejni prehod določeno obdobje spadal v pristojnost delovanja PP Ormož in da je bil šele po več letih delovanja prenesen v pristojnost delovanja PMP Središče ob Dravi.

Mejni prehod za mednarodni cestni promet Središče ob Dravi je zaradi svoje skrbne uredjenosti in dobrega odnosa policistov do potnikov v akciji ocenjevanja najbolj uredjenih mejnih prehodov, ki ga je vodila Turistična zveza Slovenije, v letih 1994 in 1995 dosegel 1. mesto v kategoriji mejnih prehodov s Hrvaško. Največ zaslug za te uspehe je treba pripisati pomočniku komandirja PMP Središče ob Dravi Mirku ŽALARJU.

Leta 1996, ob praznovanju 5. obletnice osamosvojitve Republike Slovenije, je bila v spomin na dogodke, povezane z vzpostavljanjem novega praga naše domovine v Središču ob Dravi, na objekt mejnega prehoda pritrjena spominska tabla. Napis na njej se je glasil:



Območje in objekti Cestnega mednarodnega mejnega prehoda Središče ob Dravi (CMMP) na lokaciji pred prehodom regionalne ceste Ormož–Čakovec čez železniško prago.

25.6.1991 ZAČETNIM STVARITELJEM NOVEGA PRAGA SUVERENE SLOVENIJE V ZAHVALO, VSEM SEDANJIM IN BODOČIM GENERACIJAM V SPOŠTOVANJE IN PODUK, V SLOGI JE MOČ.

Navedena vsebina odseva bistvo takratnih dogajanj, da so bili osamosvojitveni uspehi doseženi zaradi zelo velike homogenosti delovanja vseh na območju takratne Občine Ormož, posebej večine občanov, kar na spominski plošči simbolično izraža povezava grba Občine Ormož in znaka Policije. Spominska plošča je sedaj pritrjena na pomniku »Braniteljem Slovenije« v neposredni bližini državne meje z Republiko Hrvaško, ob novem objektu Mejnega prehoda za mednarodni cestni promet Središče ob Dravi.



Odkritje spominske plošče na objektu CMMP Središče ob Dravi v spomin na dogodke na 8. MKT Središče ob Dravi ob njihovi 5. obletnici leta 1996. Na fotografiji so policijski starešine, ki so opravljali številne naloge, povezane z zgodovino CMMP Središče ob Dravi, z leve Miran Horvat, Jurij Ferme in Darko Najvirt (konkretnije vloge teh posameznikov so opisane v članku).

16. junija 2003 je bil na območju Središča ob Dravi, na podlagi ustrezne uredbe, odprt še en mejni prehod. Mejni prehod za obmejni promet Središče ob Dravi I (Ur. l. RS, št. 57/2003). Kontejnerski kompleks mejnega prehoda je bil zgrajen neposredno ob državni meji z Republiko Hrvaško na Štrigovski cesti. Z njim se je želelo zagotoviti kar se da neovirano, a vendar nadzorovano prehajanje državne meje obmejnega prebivalstva z območij obeh držav. V tistem času so tudi na tak način že potekale priprave Republike Slovenije na vstop v Evropsko unijo, ki se je uresničil 1. maja 2004, ko je državna meja z Republiko Hrvaško postala tudi zunanja meja EU.

V pripravah Slovenije na vstop v schengensko območje, je bil v letu 2007 dokončan nov sodoben objekt mejnega prehoda za mednarodni cestni promet v Središču ob Dravi. Objekt je bil zgrajen neposredno ob državni meji na Slovenski cesti, v bližini kraja, kjer je bila leta 1991 postavljena barikada treh tovornih vozil, s katero se je želelo preprečiti prodor JA na območje Slovenije. Objekt je bil svečano odprt 20. aprila. V njem je dobila nove prostore tudi PMP Središče ob Dravi. Število sistemiziranih delovnih mest na tej postaji se je zaradi bližajočega se izvajanja mejne kontrole po schengenskih standardih povečalo na okoli 90 delovnih mest. Izvajanje mejne kontrole po schengenskih standardih na vseh 4 mejnih prehodih PMP Središče ob Dravi pa se je začelo izvajati 21. decembra 2007, ko je Slovenija vstopila v schengen.

Sklepne misli

V prispevku je predstavljen pogled na dogajanja, ki so bila po moji oceni pomembna za nastanek Mejnega prehoda za mednarodni cestni promet Središče ob Dravi in za katera je prav, da se ohranijo v spominu. Tako sem jih videl kot komandir PM Ormož oziroma kasneje PP Ormož, kjer sem te naloge opravljal od 1987. leta do 1. septembra 1992. Tudi moje kasnejše policijsko delo, vse od dela policijskega inšpektorja, odgovornega za državno mejo z Republiko Hrvaško na območju UNZ Maribor, pa do prevzema vodenja Policijske uprave Maribor kot njen direktor v letu 2001, je bilo neposredno ali posredno povezano z delovanjem oziroma razvojem v tem prispevku predstavljenega mejnega prehoda. Zato prispevek ne vsebuje samo podatkov pomembnih za poznavanje zgodovine nastanka mejnega prehoda, ampak tudi podatke o njegovem razvoju oziroma razvoju



Nov CMMP Središče ob Dravi na Slovenski cesti, zgrajen spomladi leta 2007.

PMP Središče ob Dravi in vseh njenih mejnih prehodov. Dogajanja v času, ki se jih dotika vsebina prispevka, so bila zelo intenzivna, zahtevna in kompleksna. Zato poudarjam, da so v prispevku zajeta le z vidika delovanja milice oziroma policije in še to samo z vidika ene osebe. Da bi bili dogodki še celoviteje in pregledneje predstavljeni, bi zagotovo lahko prispevali navedeni:

- *Darko NAJVIRT*, ki je prvi dan vojne vodil delo na 8. MKT Središče ob Dravi, se pogajal z JA in bil prvi komandir PMP Središče ob Dravi,
- *Jože CVETKO*, ki je kot miličnik v kritičnem času delal na 8. MKT, se pogajal z JA in sodeloval še pri nekaterih dogodkih,
- *Drago PEKLAR* in *Zdravko VAUKNER*, ki sta na 8. MKT vodila delo miličnikov PEM UNZ Maribor v času vojne,
- *Miran HORVAT*, ki je vodil skupino miličnikov za delo na mejnih prehodih znotraj PM Ormož do ustanovitve PMP Središče ob Dravi, bil nato pomočnik komandirja na tej PMP in kasneje za Darkom NAJVIRTOM vrsto let komandir te PMP,
- *Mirko ŽALAR*, ki je bil dolga leta pomočnik komandirja PMP Središče ob Dravi in je skrbel za nabavo policijske opreme in razvoj infrastrukture na mejnem prehodu,
- *Jožko ČUČKO*, ki je bil komandir PMP v času, ko je Slovenija vstopila v EU in nato v schengensko območje oziroma ko je bil zgrajen nov mejni prehod na Slovenski cesti, kjer ima danes sedež PMP Središče ob Dravi.

Predvsem za predstavitev razvoja mejnega prehoda bi bili zelo koristni prispevki ostalih predstavnikov, ki so delovali oziroma še delujejo na mejnem prehodu, kot so: carina, špedicije, različne inšpekcijske službe in podobni. Ti bi lahko veliko povedali tudi o začetni improvizaciji pri tem delovanju. Morebiti pa bo moj prispevek katerega od navedenih motiviral, da bo v prihodnje zgodovina nastanka in tudi razvoj mejnega prehoda za mednarodni cestni promet Središče ob Dravi še dodatno predstavljena. Zagotovo bodo v bližnji prihodnosti taki mejniki, ki bodo kar klicali k opisovanju zgodovine nastanka in razvoja dela različnih organov na mejnih prehodih z Republiko Hrvaško. Če navedem najpomembnejša sta to pričakovani vstop Republike Hrvaške v Evropsko unijo in nato v schengensko območje, kar bo usodno vplivalo na nadaljnje delovanje teh mejnih prehodov.

Ključne besede

Agresija jugoslovanske vojske, mejna kontrolna točka, mejna kontrola, mejni prehod, milica, miličniki, obramba, osamosvojitvena vojna, pogajanja, policija, Postaja milice Ormož, Postaja mejne policije Središče ob Dravi, teritorialna obramba.

Pisni viri

- Depeša PM Ormož, št. 01-38/676, z dne 13.7.1991, o kronološkem pregledu dogajanj v Občini Ormož.
- Depeša PM Ormož, št. 01-38/680, z dne 14.7.1991, o informaciji o minulih dogodkih.
- Gradivo Jurija FERMETA z dne 20.10.1992 za »Posvet in razgovor o lanskoletni vojni – gradivo.«
- Gradivo »Policija«, ki ga je v letu 1992 pripravil komandir PP Ormož Jurij FERME.
- Predstavitev slovenskih meja, Ministrstvo za notranje zadeve, Uprava za informatiko in telekomunikacije in Uprava policije, Ljubljana, december 1992.

Povzetek

V prispevku so predstavljene okoliščine vzpostavitve in delovanja 8. mejne kontrolne točke Središče ob Dravi, kot ene od 8 tovrstnih točk, ki so 25. junija 1991 nadomeščale mejne prehode na državni meji Republike Slovenije z Republiko Hrvaško. Poudarek je na napadu jugoslovanske armade na to točko v slovenski osamosvojitveni vojni in prizadevanju miličnikov, pripadnikov teritorialne obrambe in občanov za njeno ubranitev. Pri tem so nekoliko širše predstavljeni vojni dogodki na območju celotne takratne Občine Ormož, ki jih je moč povezati z nastajanjem mejnega prehoda za mednarodni cestni promet Središče ob Dravi, iz katerega je bila kasneje vzpostavljena tudi Postaja mejne policije Središče ob Dravi. Znotraj navedene policijske postaje so delovali oziroma še vedno delujejo 4 mejni prehodi, od katerih so trije na območju Središča ob Dravi, eden pa v Ormožu. V prispevku so tudi kratko predstavljeni. Predstavitev se nekoliko dotakne tudi razvoja Postaje mejne policije Središče ob Dravi od njenega nastanka v letu 1992 do današnjih dni. Pri predstavitvi razvoja mejnega prehoda so predstavljeni predvsem mejniki, vezani na vstopanje Republike Slovenije, 1. maja 2004, v EU in nato 21. decembra 2007 v schengensko območje. Poudarek pri tem je namenjen delu milice oziroma kasneje policije pri izvajanju mejne kontrole. Ob koncu so predstavljene tudi osebe iz policije in določene druge institucije, ki bi zgodovino nastanka mejnega prehoda za mednarodni cestni promet Središče ob Dravi lahko dodatno osvetlile. Izziv za to bi lahko bile predvsem pričakovane prihodnje spremembe ob morebitnem vstopu Republike Hrvaške v EU in kasneje v schengensko območje.